

ní a vědy a umění vzhlíží svět jen k velikým intelektům, vláda lidu žije a prospívá spíše sebeovládáním a zdravým rozumem a dobrou vůlí většiny národa než tvůrčí silou velikých intelektů; a kdo se ohlédne nazpět tři nebo šest nebo devět století, nemůže pochybovati, že se v civilisovaných státech jakožto celku způsob života a mravní úroveň povznesly. Jest jisto, že žádná vláda nežádá na občanech tolik, co demokracie, a žádná jim také tolik nevrací. Nedokázalo se všeho, co moderní reformátoři doufali, ale nestalo se nic, co bylo by zničilo víru, že u občanstva svobodných zemí vědomí povinnosti a mírumilovnosti stále prostou a zesílí. Pokus neselhal, neboť svět jest konec konců lepší místo, než býval za jiných vlád, a důvěra, že snad bude ještě lepší, dosud neumírá. Bez důvěry se nic nedokáže, a naděje jest zdrojem důvěry. »Naděje, často zklamaná, ale po každé zase obnovená, je kotva, které se drží loď nesoucí demokracii. Tak se také může říci, že, dokud nezanikne Naděje, nezahyne ani Demokracie« (II—625).

A. Klimt.

ROBERT DE TRAZ: L'ESPRIT DE GENÈVE. Paris, Grasset 1929. 285 str.

Ředitel Revue de Genève studuje v této knížce »ducha Ženevy« a ve dvou hlavních částech knihy rozbírá jeho mystiku a techniku. Duchem Ženevy je mu duch Společnosti národů — duch mezinárodnosti. Ukazuje však, že tento duch není v Ženevě ničím novým. Ženeva byla vždy »městem útočiště«, jež přijímalo všechny, kdo musili opustiti vlast pro nové myšlenky. Učila je nikoli úzkému místnímu vlastenectví, nýbrž obecnému lidskému poslání. Kalvín, tento otec pronásledovaných, povzbuzuje odtud na celém světě revoluce svobodných duchů, jichž vůdcové hlásají posvátnost lidských práv a vzájemnou pomoc. Dvě století po něm Rousseau hlásá rovněž důstojnost lidské osobnosti. Stává se spojovacím článkem mezi severem a jihem, jeho učení je mostem spojujícím tradice a literatury, které se dosud neznaly. Také paní de Staël pochopila toto revoluční poslání Ženevy a snaží se vysvětliti lidí sobě navzájem. Tak se stává Ženeva střediskem mezinárodních myšlenek a kosmopolitní kultury. 1830 zakládá zde J. J. de Sellon první mírovou společnost a horuje pro smírčí soud, který by byl nad vládami. Osud chtěl, aby jeho náhrobní deska byla blízko budoucího paláce Společnosti národů. 1859 pak zakládá rovněž v Ženevě Henry Dunant Červený kříž. — Tak Reformací, Rousseauem a Červeným křížem proniká Ženeva do celého světa a z celého světa opět do ní přicházejí vyhnanci. Přitahuje všechny, kdo touží po neodvislosti a svobodě. Její dějiny jsou stálým úsilím o svobodu. Bojuje vášnivě o svobodu svoji, ale stejně vášnivě chápe svobodu cizí. Duch Ženevy je tedy touhou po osvobození a všeobecnosti, důvěrou k lidské osobnosti, důvěrou k smlouvám, soucitem ke každému utrpení, potřebou methodického zlepšování a správy.

V tomto prostředí usazuje se 1920 Společnost národů a vytváří novou ženevskou atmosféru mezinárodnosti, z níž se má zroditi nový svět. S počátku byla tato atmosféra převážně mystická; naděje v novou éru lidstva byla příliš veliká. Po prvních nesnázích nastoupilo realističtější nazírání. Společnost národů musí projíti obdobím zkušeností jako každá jiná instituce. Hlavní však je, že trvá a přitahuje ty, kteří se na ni dívali s počátku trochu ironicky. Traz soudí, že nestačí, aby Společnost národů byla pouhou administrací stále činnější; vždy bude potřebovati také duchovního principu, mysticismu, který stále doufá, nespokojuje se snadnými úspěchy, vrací se houževnatě k úkolům, jež ztroskotaly, a opakuje si stále, že je v naší moci přetvořiti svět a zvláště sebe, budem-li tomu věřiti.

V druhé části studuje Traz techniku Společnosti národů — politické, právní a hospodářské podmínky její činnosti. Vidí výhodu v tom, že Společnost národů je institucí, jež státy sdružuje stále, nikoli jen na nějakou dobu, jak tomu bývalo při předválečných kongresech. Není zde překvapení, političtí vůdcové národů scházejí se pravidelně, poznávají se a přestávají býti pro sebe navzájem pouhými abstrakcemi. Jedná se klidně, není diskusí, nýbrž pouze souběžná exposé. Dílo Společnosti národů se kritikuje a Traz uznává, že se dosud málo uplatnilo z jejího programu. Musíme však býti vděční za to, co se již udělalo, aniž bychom se zlobili, že nebylo vykonáno vše. Vypukly požáry, které Společnost národů uha-

silu, a jiné utlumila, dříve než povstaly. Nestačí zakázat násilná řešení sporů, poněvadž spory zde zůstanou. Místo války nabízí Společnost národů jiné způsoby řešení, jež studuje předem a připravuje. Nestačí odzbrojit národy; třeba umožnit uskutečnění jejich rozumných přání. Proto je nutno organizovat svět nejen pro velké krize, nýbrž pro každodenní život, pro pravidelnou existenci a zajištění normálních potřeb. Mezinárodní aféry jsou jako moře v stálém pohybu. Mír není pouhým klidem, nýbrž stálým přizpůsobováním a vyrovnáním událostí, jež na sebe přirozeně narážejí. Vždy budou aféry; důležitá je proto existence orgánu, který by je urovnával. Nejvhodnější methodou pak je dnes kompromis. Nikoli Faustrecht, nýbrž Kuhhandel. Nikdo zde nemůže vnutit svou vůli a je nutno získat pro řešení největší počet hlasů. Je pravda, že tyto kompromisy často kulhají a symetričtí duchové, zastánci staré diplomacie a přímočarých smluv nemohou se s nimi smířiti. Avšak zapomínají, že dnešní svět není již přímočarý, že je pln kontrastů a že mu tedy i politika kompromisů nejlépe vyhovuje. Není při tom ani dogmatickosti starých diplomatických aliancí. Duch Ženevy nedá se uzavřít do ustálené formule. Chce si zachovat možnost přizpůsobiti se měnivé skutečnosti, není imperativní, nýbrž empirický, není to tak systém, jako spíše metoda.

Při studiu jednotlivých otázek, jež řeší Společnost národů zastavuje se Traz zvláště u otázky menšinové a mandátové. Soudí, že možnost mezinárodní kontroly v obou problémech umožňuje jejich klidnější vývoj. Vlády se snaží, aby nepodnikaly nic, co by tuto kontrolu vyvolalo, menšiny pak, majíce možnost odvolání k mezinárodní veřejnosti, nemají příčiny k tajným komplotům. Podobně chrání Společnost národů mír v zemích pod protektoráty. Stará se tak o spolupráci mocného a slabého a zachraňuje nejen hmotné, nýbrž i duchovní statky, které by snad zničila mocenská převaha. Traz zde vhodně připomíná, že podobným úkolem ochrany slabého zabývá se také Mezinárodní úřad práce, který pracuje pro mír mezi třídami. I v jeho zásadách je mnoho ženevského ducha. Také on pracuje methodami sblížení, dohovoru, pochopení a smířlivosti. Také on se snaží učiniti mezinárodními nejen problémy práce, nýbrž i jejich studium a řešení. Také jeho snahy vede úsilí o lidskou důstojnost a její ochranu. — Tak se dostává Traz ve své studii od států k jednotlivcům, vypočítává dílo Společnosti národů ve prospěch malomocných, běženců, hladovějících, v boji proti epidemiím, proti obchodu opiem a škodlivými drogami, proti obchodu ženami, proti práci dětí atd. Tyto všechny rány lidstva volají o pomoc a zákrok celého lidstva, o novou humanitu. Jsme si všichni rovni v bídě a utrpení. Odtud naše mezinárodní společenství.

K duchovnímu dílu Ženevy přispívají konečně i hospodářské nutnosti, které dnes sblíží národy, jichž vzájemná hospodářská závislost je nepopíratelná. Pro výrobu i pro samu existenci potřebují se lidé navzájem. I politika si uvědomuje, že je podřízena hospodářským nutnostem. Ministři dnes panují, ale nevládnou. Moderní svět nedělá se už jen státními hranicemi, nýbrž také průmyslovými solidaritami a obchodníci se dohodují i mimo národní oblasti. Společnost národů snaží se i v tomto oboru kartelování hospodářských zájmů uvést řád do spleťových, často protichůdných zájmů. I na tomto poli hlásá nutnost ústupků za účelem obecné dohody: život žádá vzájemnost, vzájemnost služeb, ale někdy též obětí. Společnost národů chce tímto zmezinárodněním hospodářské organizace zabránit brutální nadvládě výrobců a chránit spotřebitele. Traz vítá tuto hospodářskou mezinárodnost a doufá, že příklad její prospěšnosti bude působit analogií i na poli politickém, posiluje i tam federativní snahy. Trochu ho sice mrzí, že by se lidstvo rozhodlo pro mír více z důvodů hmotných než mravních a právních, ale poněvadž člověka zajímá hlavně jeho blahohyt, je třeba ukázat mu, že tento blahohyt závisí na určitých celkových opatřeních všech států. Pak se může získávat i pro úvahy mravní.

V závěru knihy dospívá Traz k názoru, že to, co se snažil definovat, totiž úsilí po dohodě, uvádí dnes již bez nesnáží v život mladá generace, jež přichází do Ženevy. Ji už netisní staré rasové a jazykové předsudky. Duch Ženevy jako duch Společnosti národů dnes již žije. — Chtěl bych ještě upozorniti, že Traz — přívrženec moderního humanismu vidí základ mezinárodnosti nikoli ve zrušení států, nýbrž v jejich různostech, jež se doplňují. Duch Ženevy učí národnostnímu relativismu, jenž spojuje jednot-

livé národní dissonance v souzvuk. Jako přívrženec západní civilizace, jež tolikrát bojovala za svobodu ducha, volá Traz po sjednocení Evropy, jež se musí uskutečnit v jejím vlastním zájmu. Bez něho hrozí jí vasalství. Věří, že se to Evropě podaří. Je však třeba dorůstí tohoto nového úkolu Evropy, sjednotití její různorodé živly a při tom je zachovati živoucí a autonomní. Svět je sdružení jednotlivců rozdílných a solidárních. To je třeba si uvědomiti. Osud civilizace závisí na tom, jak pochopí nové hodnoty, zachovávajíc při tom svoji osobnost.

V Trazově knížce je ještě mnoho zajímavých postřehů, jež není možno zachytiti referátem. Je psána duchaplně, s dobrou znalostí poměrů. Hlavně však má živou víru v dílo Společnosti národů a dovede ji sděliti také čtenáři.

Dr. Konstantin Jelínek.

BIBLIOGRAFIE.

ČESKÁ.

- Cicvárek* (Rudolf). — V čarovných tropech jest naše budoucnost. Praha 1929. 109 str. 12'50.
Červinka (Jaroslav, generál). — Trp, kozáče, budeš atamem. Praha, Orbis 1929. 567 str. 78'—.
Deset let práce Republikánské strany zemědělského a maloroľnického lidu. Praha 1929. 800 str.
Dobiáš (Kazimír). — Sociální politika Československé republiky v prvním desetiletí jejího trvání. Ot. ze Slovnicku národohospodárského, sociálního a politického. Praha, Janáček 1929. 78 str. 9'—.
Engliš (Karel). — Finanční věda. Nástin theorie hospodářství veřejných svazků. Praha, Borový 1929. 90'—.
Hora (Josef). — Literatura a politika. Praha, Girgal 1929. 5'—.
Hraše (Josef). — Pravidelná vlnění oběživa. Praha, Stát. úřad stat. 1929. 100 str. 15'—.
Chmelík (Antonín). — Odboj. Revoluční činnost dělníků za války. Praha 1929. 188 str. 30'—.
Jan Hus — Kníže Václav. — Pokorný (Fr.) — K tradici svato-václavské. — *Žilka* (F.) — Památka kněžete Václava a my. — *Beneš* (Vojsa). — Ideový základ naší svobody. V Praze, Svaz nár. osvobození 1929. 79 str. 5'—.
Kudela (Josef). Československý odboj doma. V Praze, Čsl. Obec Sok. 1928. 60-III str. 2'—.
Loewenstein (Jan). — O jednotnou konstrukci finanční vědy. (Poznámky k Englišově kritice). Praha 1929. 86 str. 20'—.
Medek (Rudolf). Veliký pochod Čechoslováků Ruskem a Sibíř. Praha, Stát. naklad. 1929. 40 str. 2'60.
Na cestě k bolševismu. Sborník thesů, článků a resolucí. Praha, Komun. naklad. 1929. 112 str. 5'—.
Rádl (Em.). — Národnost jako vědecký problém. Praha, Girgal 1929. 12'—.
Smetánka (R.). — Kdo zavinil dlouhé trvání světové války. Praha 1929. 120 str. 18'—.
Sychrava (Lev). — Mé vzpomínky na Štefanika. Praha, Girgal 1929. 6'—.
Štefánek (Anton.). — *Matula* (Antonín). — Dr. Milan

- Hodža*. V Praze, Svob. učení selské 1928. 20 str. 3'—.
Thomas (Albert). — Dějiny práce v příbězích. Praha, Svěcený 1929. 307 str. 15'—.

ANGLICKÁ.

- Addison* (C.). — The nation and its food. Benn 1929. 32 str. 6 d.
Alexander (A. V.). — Parliament and the consumer. Benn 1929. 32 str. 6 d.
Beard (C.). — The industrial revolution. Allen & Unwin 1929. 106 str. 2/6.
Bell (T.). — Heading for war. Modern Books 1929. 52 str. 1/.
Bellman (H.). — Architects of the new age. Bright, Kossuth, Lincoln, Mazzini and Tolstoy. Sampson Low 1929. 162 str. 3/6.
Cassel (G.). — Fundamental thoughts in economics. Benn 1929. 176 str. 3/6.
Chapman (J. A.). — The character of India. A reply to »Mother India«. 2nd ed., rev. and enlarged. Blackwell 1929. 150 str. 5/.
Corkey (R.). — Can world peace be won? The story of the League of Nations interpreted for young people. Allenson 1929. 112 str. 2/6.
Harkins (F. H.). — An introduction to the study of society. Macmillan 1929. 760 str. 17/.
Harris (H. W.). — The League of Nations. Benn 1929. 80 str. 6 d.
Hicks (J. Cranfield). — Newspaper finance. London Gen. P. 1929 35 str. 2/.
Hoover (H.). — The New Day. Oxf. P. 1929. XII—230 str. 13/6.
Lorwin (L. L.). — Labour and internationalism. Allen & U. 1929. 682 str. 12/6.
McCahan (D.). — State insurance in the United States. Oxf. P. 1929. 16/.
McCormick (Anne O'Hare). — Communist Russia. Williams & Norgate 1929. 304 str. 12/6.